УДК 81.272

УДІЛОВА Т.М., КРУПІЙ О.О.
(Запорізький національний університет)

СТРАТЕГІЇ І ТАКТИКИ ПЕРЕКОНАННЯ В ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ (НА ПРИКЛАДІ ПРОМОВ Н.САРКОЗІ)

У статті розглядається політичний дискурс, як вид інституціонального типу дискурсу, що характеризується метою переконання адресатів за допомогою мовленнєвого впливу. Для досягнення мети політики вдаються до різних стратегій та тактик впливу. В промовах Н.Саркозі основними стратегіями переконань є: стратегія позитивної самопрезентації, стратегія «гра на зниження» та стратегія «гра на підвищення». Вони реалізуються відповідними тактиками: негативного ставлення до ситуації, звинувачення, викриття; позитивного ставлення до ситуації, презентації, самовиправдання.

Ключові слова: політичний дискурс, інституціональний тип, мовленнєвий вплив, стратегія позитивної самопрезентації, стратегія «гра на зниження», стратегія «гра на підвищення», тактики.

Удилова Т.Н., Крупий О.А. Стратегии и тактики убеждения в политическом дискурсе (на примере речи Н. Саркози). В статье рассматривается политический дискурс как вид институционального типа дискурса, характеризующийся целью убеждения адресатов с помощью речевого воздействия. Для достижения цели политики прибегают к различным стратегиям и тактикам воздействия. В речах Н.Саркози основными стратегиями убеждений являются: стратегия положительной самопрезентации, стратегия «игра на понижение» и стратегия «игра на повышение». Они реализуются соответствующими тактиками: негативного отношения к ситуации, обвинения, разоблачения; положительного отношения к ситуации, презентации, самооправдания.

Ключевые слова: политический дискурс, институциональный тип, речевое воздействие, стратегия положительной самопрезентации, стратегия «игра на понижение», стратегия «игра на повышение», тактики.

Udilova T.N., Krupii O.A. Strategies and tactics of persuasion in political discourse (for example speech N. Sarkozy). In this report we consider the political discourse as a kind of institutional type of discourse that is characterized by a persuasion of recipients through a speech influence. Politicians use different strategies and tactics of influence to achieve goals. In political speeches of Sarkozy the main strategies are: a strategy of a positive self-presentation, a strategy of "playing the reduction" and a strategy of «speculation for a rise." They are implemented by the appropriate tactics: a negative attitude to the situation, accusation; a positive attitude to the situation, presentation, self-justification.

Key words: political discourse, institutional type, speech influence, strategy of positive self-presentation, strategy of " playing the reduction», strategy "speculation for a rise", tactics.

Демократизація та гласність в сучасному суспільстві призвела до політизації всього життя і актуалізувало значення політичного слова. За останні роки проблема мовленнєвого впливу в політичному дискурсі стала активним об'єктом досліджень філософів, політологів, мовознавців.

Політична діяльність виникла тоді, коли суспільство розділилось на тих, що керують, та на тих, ким керують. Політика в деякому розумінні – це система людських відносин, здійснюваних в більшості за допомогою мови [Гаджієв 1999, с. 550], жодний політичний режим не може існувати без комунікації [Шейгал 2000, с. 17]. Політика базується на владі впливу, а керування здійснює через слово. Слово – несе не тільки інформацію, воно є зброєю влади. Тобто мова і є влада. Також, специфіка політики, на відміну від ряду інших сфер людської діяльності, полягає в її переважно дискурсивному характері: багато політичних дій по своїй природі являються мовними діями [Шейгал 2000, с. 17].

Спілкування будь якого характеру, в тому числі політичного, відбувається через мовні акти, які э цілеспрямованими мовленнєвими діями, скоєними у відповідності з принципами і правилами мовленнєвої поведінки, прийнятими в даному суспільстві. Послідовність мовних актів створює дискурс [Арутюнова 1990].

Дискурс це складне комунікативне явище, тому межі розуміння терміну «дискурс» є досить розмитими. За базові для даного дослідження взято визначення О.І. Шейгал, в якому дискурс визначається як система комунікації, поле комунікативних практик, розглянуте в реальному і потенційному (віртуальному) аспектах, де під реальним виміром розуміється поточна мовленнєва діяльність і її результати – тексти, потенційний вимір являє собою сукупність знаків, що обслуговують дану комунікацію [Шейгал 2004, с. 42-43], та визначення Н.Д. Арутюнової, в якому дискурс (від франц. discours – мова) – зв'язний текст у сукупності з екстралінгвістичними – прагматичними, соціокультурними, психологічними та іншими факторами; текст, узятий в подієвому аспекті; мова, розглянута як цілеспрямована соціальна дія, як компонент, що бере участь у взаємодії людей і механізмах їх свідомості (когнітивних процесах)… Дискурс – це мовлення, занурене в життя [Арутюнова 1990].

В дискурсі В.І. Карасик виділяє два основних типи: персональний і інституціональний.Політичний дискурс відноситься саме до інституціонального типу дискурсу (де промовець виступає як статусна особистість) [Карасик 2000, с. 5-20]. Політичний дискурс це сукупність усіх мовленнєвих актів, а також публічних правил, традицій і досвіду, ситуативно детермінованих та виражених у формі мовних утворень, зміст, суб'єкт і адресат яких відносяться до сфери політики [Епштейн 2008, с. 151].

Значення політичного дискурсу розкривається відтоді, коли стає зрозумілим, що слово розкриває політичне мислення, плани та дії політичних лідерів. Оскільки головною метою політичної комунікації є досягнення та утримання влади, то мета політичного дискурсу переконати широкі маси електорату у правильності своєї позиції за допомогою мовленнєвого впливу, що на думку Плахотної Ю.І в політичному дискурсі можна визначити як психологічний вплив на адресата. Психологічний вплив не є пасивним сприйняттям реципієнтом висловлювань мовця і підкорення його волі. Він припускає свідому оцінку значущості мотивів і усвідомлений вибір з ряду можливостей. Мовленнєвий вплив служить для усвідомлення реципієнтом ситуації і орієнтування в ній, саме через це в підготовці текстів, чи то промов, політики вдаються до різних стратегій та тактик впливу [Плахотна 2011, с. 121].

Згідно з О.С. Іссерс, стратегія – це певна послідовність дій (в даному випадку мовних), організованих в залежності від мети взаємодії [Іссерс 2003, с.101]. А на думку М.Л. Макарова – мовна стратегія (в широкому сенсі) – це лінія (або тип) поведінки комуніканта в конкретній ситуації спілкування, зумовлена прагненням до досягнення переважно глобальних (іноді і ряду локальних) комунікативних цілей [Макаров 2003, с. 190-194].

Тактика – це конкретний мовний хід (крок, поворот, етап) у процесі здійснення мовної стратегії [Сковородніков 2004, с. 5-11].

Відомі класифікації стратегій та тактик [Дубських 2008; Іссерс 2008; Олєшков 2006 та ін.] слугували базою для аналізу політичного дискурсу (інтерв'ю, телевізійні та текстові промови) Ніколя Саркозі.

Отже, **метою** дослідження є – виявити основні стратегії і тактики переконань в політичному дискурсі на прикладі промов Ніколя Саркозі.

Об'єкт дослідження: особливості політичного дискурсу.

Предмет дослідження: стратегії і тактики мовного переконання в політичному дискурсі Н. Саркозі.

В залежності від комунікативних ситуацій були виявлені такі стратегії з переконливою дією як: стратегія позитивної самопрезентації; стратегія «гра на зниження» та стратегія «гра на підвищення».

Наприклад, в своєму інтерв'ю «Mes valeurs pour la France» Н. Саркозі застосовує стратегію позитивної самопрезентації вираженої тактикою "за себе" тобто представлення себе у привабливому вигляді:

«Quand j'ai été élu en 2007, les retraites n'étaient pas financées pour 1,5 million de retraités. On allait chercher à la banque un argent que n'avait pas la Sécurité sociale. Avec notre réforme, les 15 millions de retraités ont désormais la certitude que leurs pensions seront versées»; «Comme pour toutes les décisions importantes, je prends le temps d'une réflexion longue et approfondie.»; «Je porte toute la responsabilité de cette défaite, je ne suis pas un homme qui n'assume pas ses responsabilités»; «J'ai supprimé les droits de succession parce que je crois au travail et parce que je crois à la famille.Je suis un libéral, au sens où je crois à la liberté. Et je suis un humaniste, dans le sens où je pense qu'on ne fait pas n'importe quoi avec l'homme, qui n'est pas une marchandise comme les autres» [Brezet 2012].

В публічних промовах перед великою аудиторією, наприклад промова на мітенгу в Трокадеро він користується тактикою "експресивності мовлення", що формує емоційний настрій:

«Pour être président de la République, il faut être calme»; «S'il y a un responsable, c'est moi»; «Si vous aimez la France» [Doridam 2012].

Стратегія «гра на зниження» передбачає намагання розвінчати позиції суперника реалізуючи тактичний хід негативного ставлення до ситуації:

«Les socialistes estiment qu'elle est injuste, puisqu'elle profiterait davantageaux «riches» qu'aux «pauvres»...C'est un argument absurde! Le quotient familial existe depuis 1945. Pourquoi s'acharner

à détruire ce qui marche bien en France? Je n'accepterai pas qu'on touche à la politique familiale. Le cœur de cette politique, c'est le quotient familial! C'est une injustice de vouloir accabler les familles des classes moyennes en supprimant le quotient familial. C'est une grande erreur que de confondre la politique familiale et la politique de redistribution» [Brezet 2012];

«Mais les socialistes n'annoncent plus le retour à la retraite à 60 ans pour tous...Je me souviens encore des principaux candidats à la primaire socialiste affirmant solennellement aux Français au moment des manifestations qu'ils reviendraient à la retraite à 60 ans. S'ils y ont renoncé, il faut le dire aux Français qui alors auraient été trompés. Et s'ils proposent de revenir sur la réforme, il leur faut dire aux 15 millions de retraités et aux salariés qu'ils devront alors massivement augmenter les cotisations et les prélèvements» [Brezet 2012].

Користуючись тактикою звинувачення він розкриває вчинки, знаходить винних, але не афішує імен:

«Tous ceux qui veulent remettre en cause cette réforme mentent aux Français.»;«Cette opération n'a d'autre objectif que de diviser les salariés et stigmatiser leurs organisations syndicales» [Brezet 2012];

«Si vous voulez dire qu'il faudrait passer aux 37 heures, voire aux 39 heures payées 35, je ne suis pas d'accord. Travailler plus et gagner moins, c'est le contraire de la réhabilitation de la valeur travail. Je ne l'ai jamais proposé. C'est même le contraire de mes convictions les plus fortes. C'est pour la même raison que je n'ai jamais voulu remettre en cause la défiscalisation des heures supplémentaires pour les salariés comme pour les entreprises. Je trouve étonnant que ceux qui réclament le plus une augmentation du pouvoir d'achat exigent le démantèlement de ces dernières» [Brezet 2012].

Застосовуючи тактику викриття Н. Саркозі в промові президентських дебатів 2007 року наводить факти, що викривають чиюсь провину, знімаючи вину з себе.

«On me dit que les médias sont à ma solde. Mais qui peut croire une chose pareille, quand on voit le déchaînement qu'a suscité ma candidature, mon projet", "fait campagne ouvertement pour Ségolène Royal, et tous les jours essaye de me démolir", "Libération appartient à Edouard de Rothschild, qui n'est pas parmi les plus modestes de France. Est-ce que je dois en conclure que Mme Royal est liée aux puissances de l'argent ?" "Le Nouvel Observateur appartient à M. Perdriel, l'une des grandes fortunes françaises. Le Nouvel Observateur a choisi Ségolène Royal, est-elle pour autant prisonnière des puissances de l'argent ?» [Le debat 2007].

А також він застосовує стратегію «гра на підвищення», тобто намагання піднести свій авторитет через тактичний хід показати ситуацію з позитивного боку, що надає йому бонусів, на фоні інших:

«Ni Mitterrand, ni Chirac n'avaient osé donner cette autorisation. Je suis le premier président à jouer la transparence. Vous croyez que ça m'amuse d'être contrôlé tous les ans, vous croyez que ça m'amuse de supporter les contrôleurs de la cour des comptes, y compris chez moi, au Cap-Nègre.»; «Les peuples arabes ont décidé de se délivrer de la servitude […] Ces peuples arabes ont besoin de notre aide et de notre soutien. En Libye, une population pacifique se trouve en danger de mort. L'avenir de la Libye appartient aux Libyens. Nous ne voulons pas décider à leur place […] Si nous intervenons, c'est au nom de la conscience universelle qui ne peut tolérer de tels crimes» [Le debat 2007].

Тактикою презентації Н. Саркозі показує себе у вигідному світлі, не згадуючи себе.

«En 2011, malgré lacrise, les heures supplémentaires ont augmenté le pouvoir d'achat de 9 millions des alariés. C'est un succès considérable aussi bien social qu'économique. Il n'y a au fond que pour les retraites que nous avons fait une exception en demandant aux Français de travailler deux années de plus sans augmenter les pensions» [Brezet 2012]*;*

«Nous lançons un processus véritablement historique en augmentant de 50 % les allégements des charges qui pèsent sur le travail. Rien que dans l'industrie du bâtiment, ce sont 500.000 salariés qui seront concernés: dans ce secteur, les charges sur le travail diminueront de 5 %. Nos entreprises seront plus compétitives. Notre croissance sera plus forte» [Brezet 2012].

Самовиправдання, тактичний хід у промові дебатів Н. Саркозі 2012 року, спрямоване змінити ставлення електорату надаючи правдиву інформацію:

«Je me pose toujours la question de savoir si c'est de la mauvaise foi ou de l'incompétence. Je ne trancherai pas, pour rester aimable. Je l'ai dit, je le répète: il n'y aura aucune augmentation d'impôts dissimulée. Il n'y a aucun projet caché. Nous ne masquons rien, nous ne dissimulons rien. Par ailleurs,

si nous pouvons ne pas augmenter les impôts ni maintenant ni demain, c'est parce que nous poursuivrons l'effort indispensable d'économies engagé»; «Je voudrais dire une chose sur les comptes de ma campagne de 2007 (...), ils n'ont été contestés par personne. La commission des comptes de campagne a certifié ces comptes en disant : il n'y a pas un centime dont on se demande d'où il vient, il n'y a pas une dépense dont on se demande par qui elle a été financée", a insisté le président-candidat de l'UMP. "Le Conseil constitutionnel a confirmé ces comptes. Ces comptes de ma campagne de 2007 sont tellement exacts que personne n'y a trouvé à redire, il n'y a pas eu un contentieux» [Le débat 2012].

Висновки. Таким чином, при аналізі політичного дискурсу Н.Саркозі чітко виділяються 3 стратегії переконання: стратегія позитивної самопрезентації вираженої тактикою "за себе" та тактикою "експресивності мовлення"; стратегія «гра на зниження», що реалізується через тактики негативне ставлення до ситуації, звинувачення, викриття; стратегія «гра на підвищення» намагання піднести свій авторитет, забезпечується тактиками: позитивне ставлення до ситуації, презентація, самовиправдання. Отже, **стратегії і тактики переконань відіграють найважливішу роль в організації мови політика. Ніколя Саркозі,** як успішний політичний лідер уміло використовує різні мовні способи переконання для досягнення мети впливу на слухачів.

Література

Арутюнова Н.Д. Дискурс // Лингвистический энциклопедический словарь / Гл. ред. В.Н. Ярцева. – М.: Сов. Энциклопедия. – 1990. *Арутюнова Н.Д.* Речевой акт // Лингвистический энциклопедический словарь / Гл. ред. В.Н. Ярцева. М.: Сов. Энциклопедия. – 1990. *Гаджиев К.С.* Политическая философия. – М.: ОАО «Издательство «Экономика». – 1999. – С. 550. *Дубских А.И.* Средства реализации коммуникативной стратегии самопрезентации личности в массово-информационном дискурсе // Вестник Челябинского гос. ун-та. Филология. Искусствоведение. – 2008. – Вып. 26. – № 30 (131). – С. 50-54. *Иссерс О.С.* Коммуникативная стратегия и тактики русской речи. – М.: Едиториал УРСС. – 2003. – 284 с. *Карасик В.И.* О типах дискурса // Языковая личность: институциональный и персональный дискурс: Сб. науч. тр. – Волгоград: Перемена. – 2000. – С. 5-20. *Макаров М.Л.* Основы теории дискурса. – М.: «Гнозис», 2003. – С. 190-194. *Олешко М.Ю.* Коммуникативно-речевые стратеги в институциональном дискурсе // Вестник Пятигорского гос. лингвистического ун-та. – 2006. – № 3. – С. 16-29. *Плахотная Ю.И.* Речевое воздействие в диалогическом политическом дискурсе // Политичекая лингвистика. – 2011. – № 4 (38). – С. 121-124. *Сковородников А.П.* О необходимости разграничния понятий «риторический прием», стилистическая фигура», «речевая тактика», «речевой жанр» в практике терминологической лексикографи // Риторика-Лингвистика: сб. статей. Смоленск: СГПУ. – 2004. – Вып. 5. – С. 5-11. *Шейгал Е.И.* Семиотика политического дискурса: дис. … д-ра филол. наук. Волгоград. – 2000. – С. 17. *Шейгал Е.И.* Семиотика политического дискурса // М.: Гнозис. – 2004. – С. 42-43. *Эпштейн О.В.* Семантико-прагматические и коммуникативно-функциональные категории политического дискурса // Филологические науки. Вопросы теории и практики Тамбов: Грамота. – 2008. – № 2 (2). – С. 150-156. *Brezet A.* Nicolas Sarcozy: «Mes valeurs pour la France» // Le Figaro Magazine du 11 février 2012. *Doridam J.* 1er mai: La Droite Forte veut une «Grade fete» au Trocadéro // Le Parisien. – 29.10.2012. *Le debat* 2 mai 2007, Sarkozy et Royal. http://www.youtube.com/watch?v=fIdAwvdceWM *Le débat* 2012, Hollande et Sarkozy. http://www.youtube.com/watch?v=UhLYmyOxlRY

УДК 811.111'42:007:304:070

УЩИНА В.А.
(Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки)

МОДАЛЬНІ ЗАСОБИ СУБ'ЄКТНОГО ПОЗИЦІОНУВАННЯ В АНГЛОМОВНОМУ МЕДІА-ДИСКУРСІ

У статті досліджується взаємозв'язок категорій модальності та позиції суб'єкта дискурсивної діяльності в англомовному медіа-дискурсі. Суб'єктивна модальність розглядається як один із виявів суб'єктного позиціонування у дискурсі. Вивчаються мовні засоби вираження модальності з огляду на їх роль у конструюванні суб'єктних позицій.

Ключові слова: модальність, позиція суб'єкта дискурсивної діяльності, суб'єктне позиціонування у дискурсі, епістемічна позиція.

Ущина В.А. Модальные средства субъектного позиционирования в англоязычном медиа-дискурсе. В статье исследуется взаимосвязь категорий модальности и позиции субъекта дискурсивной деятельности в англоязычном медиа-дискурсе. Субъективная модальность рассматривается как одно из проявлений субъектного позиционирования в дискурсе. Изучаются языковые средства выражения модальности с учетом их роли в конструировании субъектных позиций.

Ключевые слова: модальность, позиция субъекта дискурсивной деятельности, субъектное позиционирование в дискурсе, эпистемическая позиция.

Ushchyna Valentyna. Modal Means of Stancetaking in the English Media Discourse. In the article the categories of modality and stance in the English media discourse are being investigated. Subjective modality is seen as one of the discourse stancetaking instruments. Linguistic means of expressing modality and their role in constructing discourse stances are studied.

Key words: modality, stance, stancetaling, epistemic stance.